

A Hegedüsök rendkívül büszkék arra, hogy több száz éve meghatározóak Szajolban

Családzászlót kapott a település

Családzászlót adott át a napokban Hegedüs K. Ferenc és családja a szajoli önkormányzatnak. A család és a település élete egykor nagyon szorosan egybeforrt, lévén a Hegedüsök birtoka volt évszázadokkal ezelőtt Szajol. Ezt a különleges kapcsolatot ifjabb Hegedüs K. Ferenc hosszú családfakultatás során tárta fel.

Tóth András
ujneplap@ujneplap.hu

SZAJOL – Nagyon különleges volt átadni ezt a zászlót. Ez egy huszonnegyedik éve tartó kutatás eredménye, egyik csúcspontja – mondja ifjabb Hegedüs K. Ferenc. A zászló átadását a polgármester, Szöllősi József is támogatta, így jött létre a különleges esemény. Szajol és a Hegedüs család címe ugyanis a régi időkben teljesen megegyezett és ma is majdnem ugyanaz. Ez nem véletlen, hiszen a Hegedüs család története egykor Szajoléval szorosan összefonódott, lévén a család valaha a település jelentős földbirtokosa volt.

A most negyvenhat éves informatikus fiatalember endrődi születésű nagyapjától hallott annak idején családi legendákat. Mivel katonáember volt a II. világháború idején, neki igazolnia kellett a származását, akkor már beszerezte a születési anyakönyvi kivonatokat, amiben az ő nagyapja neve mellett szerepelt a nobiles szó, ami nemesi származásra utalt. Megemlítette még a szajoli gyökereket, továbbá a nevünkben a K betűt is, ami a legenda szerint – de ezt nem sikerült igazolni – a nagykállói Kállay családdal való rokonságra utal, ami egy ősnemes család. Így indultunk el huszonnégy évvel ezelőtt. Merthogy akkor már lehetett családfát kutatni, míg a rendszerváltás előtt ezt kifejezetten rossz szemmel nézték.

– Felültünk hát a vonatra, mert akkor még kocsink nem volt, és elmentünk Endrődre. Utána következett Békéscsaba, ahol a dédapa született. Mivel akkor már Budapesten laktam, elmentem az országos levéltárba is. Itt mikrofilmen lehetett az egyházi anyakönyveket tanulmányozni – mesélte Ferenc. Egy ilyen látogatás során elakadt, így segítséget kért. Így fordult dr. Kollega Tarsoly Istvánhoz tanácsért, aki ma a Magyar Családtörténet-kutató Egye-

Tajtiné Hegedüs Mónika, a százkét éves idősebb Hegedüs Ferenc, Hegedüs Ferenc, ifjabb Hegedüs Ferenc, Dávidné Hegedüs Zsuzsanna és a legkisebb leszármazott, Tajti Dominik állnak a családzászló előtt

sület elnöke, aki a szobájában levette a polcra a Heves vármegye nemes családjai című könyvet, és kikereste belőle a szajoli Hegedüsöket. – Én akkor még azt sem tudtam, hogy a családomat egy hevesi vonatkozású könyvben kell keresni. Csak később derült ki számomra, hogy Heves vármegyéhez volt csatolva Szolnok megye háromszáz évig. Önálló Jász-Nagykun-Szolnok megye ugye csak 1876-tól létezik – említi meg a kutató.

– Nos, ezt az említett könyvet Heves vármegye főlevéltárnoka, Orosz Ernő készítette, ami tele van levéltári jelzetekkel. Ezekkel felvértezve mentem el Egerbe, és leltem sok forrásanyagot. Itt bukantam rá a címeres nemeslevél hiteles másolatára, és az 1669-es királybirtokadónyozó-levélre is. Ezek nagy lökést adtak a további kutatásomnak – jegyzi meg Ferenc.

– Ami emlékeztet, hogy ezeket nem is tudtam akkor értelmezni, mert latinul íródtak. Nagyon jó hasznomra voltak a kutatásban a peres iratok, ugyanis a Hegedüs család nagyon sokat pereskedett. Ennek több oka volt. Vita volt például több szomszédos településsel, Tiszatenyővel, Tiszapüspökivel. Előbbi

kapcsán több évszázados vita alakult ki a később grófi rangot kapott Almásy családdal. Amikor az Almásyak ugyanis királyi adományt kaptak 1700-ban, akkor a szajoliak nem Szajolban laktak, mert a lakosság elmenekült onnan. Ez jó alkalmat adott az Almásyaknak a szajoli földek elfoglalására. De hogy még a kezdetekre visszanyerjék, a család Dévaványáról valószínűleg beházasodás útján került Szajolba, ahogy a legtöbb szajoli birtokos család is. 1667-ben tűnik fel a család az iratok szerint először Szajolban. Ekkor körülbelül tizenöt kismemesi család lakott a faluban. A Hegedüs család fokozatosan került többségbe a szajoli földek felett. Sokszor a saját igazságuk érdekében az igazságtalanságoktól sem riadtak vissza, aminek peres szintén peresek lettek a következményei. A hosszas pereskedés aztán megbosszulta magát, mert valószínű, hogy ez vezetett a Hegedüsök elszegényedéséhez, de a rengeteg utód miatt is szétaprózódott a vagyon, a föld. Csak egy adat: 1778-ban már huszonhat ágra oszlott a birtok, míg 1845-ben már nyolcvanra. Hogy a vasúti fővonal Szajolt érintette, az elszegénye-

dett Hegedüsök közül sokan lettek vasutasok. Ugyanakkor még az 1800-as évek végén Szajolban a legnagyobb földbirtokos egy bizonyos Hegedüs Ábel István volt. Ma körülbelül ötszáz leszármazottól tudok, akik mind a rokonaim – fejtja ki.

A fiatalember nagyapja is igencsak említésre méltó a Hegedüsök életében, hiszen idősebb Hegedüs Ferenc imáron százkettedik éves. Vasutasból lett katona, részt vett Észak-Erdély, Kárpátalja és a Felvidék visszafoglalásában, amiért kitüntetésekkel jutott. Utána pedig megjárta a Don-kanyart az első vonalakban. Eredetileg huszárként vult be, de rájöttek, ezen harcmódnak nincs helye a II. világháborúban, így lett harckocsizó, társai közül sokan nem tértek haza a frontról. A háborút követően nem tartottak

A hivatalban jelenleg is láthatók az emlékek

A polgármesteri hivatal lépcsőfordulójában egyre több relikvia látható a Hegedüs családról. Megtekinthető például az 1701-es címeres nemeslevél másolata. Az eredeti iratot nem volt egyszerű megtalálni, mert ötven évvel ezelőtt valaki a sok száz Hegedüs közül kölcsönadta szakdolgozati anyagához, 2011-ben került vissza a családnak – mutatja a lépcsőházban ifjabb Hegedüs Ferenc.

A legrégebbi dokumentum egy vármegyei közgyűlési bejegyzés, ami arról tanúskodik, hogy Hegedüs János címeres nemes levele az előző évben, vagyis 1658-ban az akkori török- és tatár dúlás idején elveszett és ehelyett egy bizonyos levelet, azaz igazolást szeretett volna kapni a vármegye közgyűlésétől – ami sikerült is – arról, hogy ő nemes személy. Ez nagyon lényeges volt az akkori jogviszonyok között. Ez az első említése a családnak, innen lehet tudni, hogy a család

nem sokkal korábban emelkedett ki jobbágyorsból. Nyáry Zsigmond felszabadított jobbágya volt az első nemes Hegedüs. Nyáryról annyit érdemes tudni, hogy Dévaványa földesura volt, akkor még ez a Hegedüs János ott lakott. Nyáry a diósgyőri vár kapitánya volt, feltehetően dévaványai jobbágyságot ott katonáskodtak. Nyáryról tudni lehet, hogy pénzügyi nehézségei támadtak, ezért a jobbágyságot el kezdte hatalmas pénzért felszabadítani. Az így felszabadított jobbágyságok a megvásárolt szabadság mellé címeres nemeslevelet is kérhettek a királynál. Ezeknek óriási illetéke, szinte egy fél falu ára volt. A korabeli törvények szerint két királyi tanácsos ajánlása is kellett ehhez. Könnyen elképzelhető, hogy ők is megkérték ennek az árát! Hogy honnét lehetett egy jobbágy-nak ennyi pénze, csak sejtetni lehet, például hadizsákmányból. Egy másik emlék a Hegedüs család címerkerő folyamodványa szintén 1701-ből.

igényt a szolgálataira, B-listára került. Később a Konzervgyárban és a Volánnál lett sofőr. A nyugdíjkorhatárt elérve irodába került, és kilencvenöt éves koráig dolgozott!

– Most jutottam el oda, hogy egy könyvben jelentosem meg kutatási eredményemet – árulja el Ferenc. – Amatőr kutatóként tanultam bele a „szakmába”, és mivel maximalista ember vagyok, nem elégítem meg azzal, hogy megálljak a középszerűség szintjén – teszi hozzá joggal, hiszen egy harmincnégy oldalas szakcikket egy kis füzetben a saját költségén már kiadott tavaly. A szajoli Hegedüs család rövid története és erki zálogbirtokossága címmel. Ennek megírására dr. Fülöp Tamás, a megyei levéltár akkori igazgatója kérte fel. – Olyan szintű munkát szeretnék majd a könyvvel kiadni a kezemből, ami remé-

lem, profi történészek között is megállja majd a helyét – mondja Ferenc. – Mivel nem szeretek kritizálható munkát megjelentetni, szakmai körökben az egyik legrettegettebb lektort választottam, aki elfoglaltsága miatt kollégáját ajánlotta maga helyett. Szerénytelenül nélkül mondhatom, jó kritikákat kaptam a füzetecskére, így most egy nagyobb munkába fogok a könyvvel. Ennek egyik érdekessége lesz, hogy a fellelhető iratok szövegeit is tartalmazza majd átiratban. Az anyag nagy része már készen áll, sőt, most úgy gondolja, hogy nem is egyben adja majd ki, hanem több részben. A kutatással persze soha nem lehet leállni, hiszen például van egy nagy lyuk a családfában, amit szeretnék még feldolgozni – mondja a fiatalember, aki honlapot is üzemeltet a családját érintő anyagokkal.

Százegy esztendősen vigyázállásban tartott órát

Még 2001-ben volt az első kapcsolatfelvétel a Hegedüs család Kállai ága és a szajoli önkormányzat között. Ekkor került fel a polgármesteri hivatal lépcsőházába az első tábla arról, amely a Hegedüsök és a település kapcsolatáról szól. Az-

óta minden évben képviseli magát valamelyik jeles ünnepen a család. Idősebb Hegedüs Ferenc például mindig részt vett ezeken. Sőt, már százegy évesen a könyvtárban rendkívüli történelemórát adott. Másfél óráos volt az előadás, és azt vi-

gyázállásban tartotta! – tudjuk meg Szöllősi József polgármestertől, aki büszke arra, hogy évszázadokra visszamenőleg jelentős mélységig tisztában lehetnek a település történetével ifjabb Hegedüs K. Ferenc kutatásai nyomán.

A Hegedüs család egykori címe

Ma már meg is érti, mit olvas

– Kezdetben elolvasni is nehézségeket okozott az egykori iratokat a mai írásképhez szokott szemmel – árulja el Ferenc. – Rengeteg tanulmányozás után jutottam el odáig, hogy egyáltalán a magyar részeket el tudtam helyesen olvasni, nem is beszélve a latin szövegről, aminek nagy része jogi tartalmú, rengeteg rövidítéssel. Mára ott tartok, hogy már ezeket is tudom értelmezni – mondja Ferenc, akinek ezer oldalnyi irat-

anyag gyűlt össze a kutatásai során. Ez egy nemesi család esetében is ritkaságnak számít, jó, ha valaki pár oldalnyi eredeti dokumentumot összesen tud gyűjteni a családjáról. Rengeteg pénzébe került ez, volt, hogy egy oldalt ezer forintért másolhattak le. Talán nem lehet véletlen, hogy a fiatalember egy egyszerű lakásban lakik és egy tizenöt éves Alfa Romeoval jár. De ezt nem panaszként mondja.

Ifj. Hegedüs Ferenc a hivatal lépcsőházában kiállított családi relikviákkal

A jelenlegi szajoli címer